

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน

ขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาจากเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนตำบลอินทนิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 124 ราย แต่ในการวิจัยมีปัญหาอุปสรรคในการเก็บข้อมูลซึ่งเกษตรกรบางส่วนไม่ได้ทำกินอยู่ในพื้นที่ จึงทำให้มีเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 108 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ใช้ค่าทดสอบไคสแควร์ (χ^2) เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานในการหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร รายได้ภาคการเกษตรต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี ดันทุนต่อปี การมีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. ปัญหาการใช้ที่ดิน การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การได้รับข่าวสารการเกษตร และการฝึกอบรมการเกษตร

ตัวแปรตาม คือ การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 69.4 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 30.6 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 53.7 จบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 77.8 สมรสแล้ว ร้อยละ 86.1 การประกอบอาชีพจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่น ๆ นอกภาคการเกษตร ร้อยละ 72.2

2. ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

การศึกษาพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 3-4 คน ร้อยละ 67.6 มีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน 1-3 คน ร้อยละ 62.0 มีรายได้ภาค การเกษตรต่อปีอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท ร้อยละ 42.6 มีรายได้นอกภาคการเกษตร ต่อปีอยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ร้อยละ 33.3 อาชีพนอกภาคการเกษตรรับจ้าง ทั่วไป ร้อยละ 60.8 ต้นทุนทางการเกษตรต่อปีอยู่ในช่วง 10,001 – 25,000 บาท ร้อยละ 33.3 ที่ดิน ที่ได้รับการจัดสรรจากการปฏิรูปที่ดินส่วนใหญ่มีจำนวน 5 ไร่ ร้อยละ 96.3 ประเภทสัญญาที่ ดำเนินการกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นสัญญาเช่าซื้อ 15 ปี ร้อยละ 64.8 เกษตรกรไม่มีที่ดินอื่นนอกเขตปฏิรูปที่ดิน ร้อยละ 79.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่จะ ปลูกพืช 2 ชนิด ร้อยละ 61.1 โดยปลูกข้าวเป็นพืชชนิดแรกช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือน ตุลาคมและตามด้วยกระเทียมช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เกษตรกรไม่ใช้ รถแทรกเตอร์ ร้อยละ 74.0 ใช้รถไถเดินตาม ร้อยละ 81.5 โดยเช่าผู้อื่น ร้อยละ 65.7 ใช้เครื่อง สูบน้ำ ร้อยละ 63.0 โดยเป็นเจ้าของเอง ร้อยละ 56.5 ใช้เครื่องพ่นยา ร้อยละ 94.4 โดยเป็นเจ้าของ เอง ร้อยละ 84.2 ชนิดของดินเป็นดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เกษตรกรไม่มีปัญหา การใช้ที่ดิน ร้อยละ 81.5 ส่วนสภาพปัญหาการใช้ที่ดินมีปัญหาเรื่องดินเปรี้ยวมากที่สุด เกษตรกร ทราบถึงวิธีการปรับปรุงดินร้อยละ 61.1 โดยทำการ ปรับปรุงแล้ว ร้อยละ 57.4 เกษตรกร ไม่เคย ใช้บริการตรวจดิน ฝู๊ จากหน่วยงานราชการ ร้อยละ 86.1 เกษตรกรพอใจขนาดพื้นที่ดินทำกินที่ได้ รับการจัดสรรจากการปฏิรูปที่ดิน ร้อยละ 83.3 และเกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำจากชลประทานราษฎร์ แม่แดงในการทำการเกษตร

3. ข้อมูลการส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเกษตรในเรื่องต่าง ๆ มีดังนี้

3.1 การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร อยู่ในระดับบางครั้ง (คะแนนเฉลี่ย 1.98) ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากการสนทนากับเพื่อนบ้านมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.18) และได้รับการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีจากการสนทนากับเจ้าหน้าที่ทางราชการน้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.74)

3.2 การได้รับข่าวสารการเกษตร อยู่ในระดับบางครั้ง (คะแนนเฉลี่ย 1.83) ได้รับข่าวสารการเกษตรจากสถานีโทรทัศน์มากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 2.17) และได้รับข่าวสารการเกษตรจากการอ่านหนังสือพิมพ์คอลัมน์การเกษตรน้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.66)

3.3 การฝึกอบรมการเกษตร อยู่ในระดับไม่เคยเลย (คะแนนเฉลี่ย 1.35)

4. การทดสอบสมมุติฐาน

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ เพศหญิงหรือเพศชาย มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วน อายุ การศึกษา และการประกอบอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางเศรษฐกิจกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์พบว่า จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร ต้นทุนต่อปี และการมีที่ดินที่อื่นนอกเขต ส.ป.ก. มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นั่นคือ จำนวนแรงงานมากหรือน้อย ต้นทุนต่อปีมากหรือน้อย และการมีหรือไม่มีที่ดินที่อื่นนอกเขต ส.ป.ก. มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ส่วน รายได้ภาคการเกษตรต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี และปัญหาการใช้ที่ดิน ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางด้านการส่งเสริมการเกษตรกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์พบว่า ไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือ การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมากหรือน้อย การได้รับข่าวสารการเกษตรมากหรือน้อย และการฝึกอบรมการเกษตรมากหรือน้อย ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

5. ปัญหาและอุปสรรค

เกษตรกรมีปัญหากเกี่ยวกับการตลาด ได้แก่ ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตการเกษตร ผลผลิตล้นตลาด คุณภาพผลผลิตต่ำทำให้ ราคาไม่ดี ราคาผลผลิตไม่คงที่ ผลผลิตราคาต่ำ เนื่องจากมีการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ปัญหากเกี่ยวกับเรื่องอื่นๆ ได้แก่ ถนนเข้าแปลงของเกษตรกรมี ปัญหาการชำรุดทรุดโทรม การดำเนินงานของสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาสินค้า หรือดำเนินการอื่น ๆ ได้ การรวมกลุ่มของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากการขาดการดูแลและสนับสนุนจากทาง ราชการ เกษตรกรยังค้างชำระหนี้ค่าเช่า-เช่าซื้อกับทางปฏิรูปที่ดินจังหวัด เนื่องจากปัญหาผลผลิตทางการเกษตร ปัญหาการเดินทางมาชำระหนี้ของเกษตรกร การชำระค่าเช่าซื้อที่ครบตามสัญญาแล้วยังไม่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ให้กับเกษตรกร และปัญหากเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานในการเพาะปลูก ดูแล ก่อนข้างสูง พันธุ์พืชคุณภาพไม่ดี ทำให้ได้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ ขาดความรู้เรื่องการผลิตอย่างถูกต้อง โรคและแมลงศัตรูระบาด

6. ข้อเสนอแนะ

เกษตรกรมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตลาดคือ ให้ทาง ส.ป.ก. ช่วยหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร รัฐบาลมีการประกันราคาสินค้าการเกษตรอย่างถูกต้อง โปร่งใส มีการจัดตั้งสหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน เพื่อรับซื้อผลผลิตของเกษตรกรเพื่อให้ได้ราคาดี และป้องกันการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ คือ ให้ทางเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เข้ามาช่วยประสานงานการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินให้เป็นรูปเป็นร่างอีกครั้ง เพื่อให้เกษตรกรมี ส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและมีความเป็นธรรม มีการคัดเลือก คณะกรรมการสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อการดำเนินงานได้อย่างราบรื่น ประสานงานให้เกษตรกรมีส่วนเข้าร่วมการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของกลุ่มสหกรณ์ ชี้แจงการออกหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ให้เกษตรกรทราบ ดำเนินงานเกี่ยวกับหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ให้กับเกษตรกรที่ชำระค่าเช่าซื้อเรียบร้อยแล้ว การชำระค่าเช่า -เช่าซื้อ มารับการชำระหนี้ปีละ 2 ครั้ง และนำลูกครึ่งมาถมถนนแทนดินเพราะเมื่อเวลาฝนตกจะทำให้ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ มีน้ำขัง การสัญจรไม่สะดวก และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการผลิตทางการเกษตรคือ ให้ความรู้เรื่องโรค - แมลงศัตรูพืชเบื้องต้นเพื่อป้องกันการระบาดของศัตรูพืช แนะนำให้เกษตรกรใช้พันธุ์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง มีการฝึกอบรมการผลิตทางการเกษตรให้ถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูก ให้ทางราชการนำปัจจัยการผลิตมาสนับสนุนกับเกษตรกรและให้ ส.ป.ก. เข้ามาช่วยสนับสนุน และดูแลเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความสามารถที่จะใช้ที่ดินที่ได้รับการจัดสรรจากการปฏิรูปที่ดินเอกชนทำการเกษตรได้จำนวน 2 ครั้งต่อปี เนื่องจากชนิดของพืชที่เกษตรกรปลูกมีระยะเวลาการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวค่อนข้างยาวนานประมาณ 3-4 เดือนต่อชนิด และชนิดพืชที่ปลูกมากที่สุดคือ ข้าว รองลงมาได้แก่ กระเทียม ซึ่งพืชทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นพืชที่มีช่วงระยะเวลาการเพาะปลูกที่แตกต่างกันคือ ข้าวส่วนใหญ่จะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ส่วนกระเทียมจะเริ่มปลูกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และส่วนระยะเวลาที่เหลือเกษตรกรจะปล่อยให้ดินทิ้งไว้ ส่วนเกษตรกรที่สามารถทำการเกษตรได้จำนวน 3 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่จะใช้ระยะเวลาห่างระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายนเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ตามความสนใจของเกษตรกร โดยพืชอื่น ๆ ได้แก่ ถั่วเหลืองหรือข้าวโพดหรือพืชผัก และเกษตรกรที่ทำการเกษตรเพียง 1 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่จะเลือกปลูกข้าวหรือกระเทียม หรือบางรายปลูกเป็นพืชยืนต้น ได้แก่ ลำไย จึงทำให้ผลต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินมากน้อยต่างกันในรอบปีการเพาะปลูก ส่วนความรู้ในการปรับปรุงดินเกษตรกรส่วนใหญ่จะทราบวิธีการและทำการปรับปรุงบางส่วนแล้ว แต่ยังไม่ทราบวิธีการที่ถูกต้องและยังไม่เคยใช้บริการตรวจดินและปุ๋ยจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมศักดิ์ (2533) ที่ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืช ปีละ 2 ครั้ง ชนิดของพืชที่ปลูกมากที่สุด คือ ข้าวโพด รองลงมาได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ข้าวฟ่างและฝ้ายตามลำดับ โดยปลูกข้าวโพดและถั่วเขียวต้นฤดูฝน ส่วนถั่วเหลืองและข้าวฟ่างปลูกปลายฤดูฝน มีความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงดินและไม่เคยใช้บริการดินและปุ๋ยของหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการได้รับความรู้ทางการเกษตรเกษตรกรจะได้รับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรจากเพื่อนบ้านมากที่สุด ได้รับข่าวสารการเกษตรจากสถานีโทรทัศน์มากที่สุดส่วนการฝึกอบรมปรากฏว่าไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเลย ซึ่งธรรมศักดิ์ (2533) พบว่า การได้รับความรู้ทางการเกษตรปรากฏว่าไม่เคยได้รับการฝึกอบรมการปลูกพืชเลย และ พณศักดิ์ (2540) พบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากการชมรายการข่าวเกษตรจากสถานีโทรทัศน์มากที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร

จากการตั้งสมมุติฐานว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และการส่งเสริมการเกษตรซึ่งประกอบไปด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร รายได้ภาคการเกษตรต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี ต้นทุนต่อปี การมีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. ปัญหาการใช้ที่ดิน การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การได้รับข่าวสารและการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เพศ จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร ต้นทุนต่อปี การมีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

เพศ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ผลการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายจะใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชน้อยครั้งกว่าเพศหญิงซึ่งใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชหลายครั้ง ลักษณะครัวเรือนของเกษตรกร เพศชายมักจะเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกทำการเพาะปลูกในที่ดินของครอบครัว ส่วนเพศหญิงจะทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและประกอบอาชีพอื่นเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลต่อการตัดสินใจทำการเกษตรในที่ดินของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแตกต่างกัน

จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน การศึกษาพบว่าจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรของครัวเรือนอาจส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร เพราะครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรมากจะสามารถทำประโยชน์ในที่ดินได้มากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากในการประกอบอาชีพเกษตรกรจำเป็นต้องมีจำนวนแรงงานให้เพียงพอในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรเพราะแรงงานเป็นปัจจัยหลักของการทำการเกษตร รวมถึงความสามารถในการเพิ่มจำนวนครั้งของการทำการเกษตรในรอบปีการเพาะปลูก ซึ่งทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างคุ้มค่าและมีประโยชน์สูงสุด การจ้างแรงงานในภาคการเกษตรมีอัตราค่าจ้างค่อนข้างสูงทำให้เกษตรกรที่มีเงินทุนน้อยไม่สามารถจ้างแรงงานในภาคการเกษตรได้เพียงพอกับความต้องการจึงอาจส่งผลต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ธนเศรษฐ (2528) ที่ทำการศึกษการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี กล่าวว่าแรงงานชั่วคราวในภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์กับจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรในรอบปี และ พลศักดิ์ (2540) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบ้านดุง

จังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรแตกต่างกันมีระดับการอนุรักษ์ดินและการจัดการให้น้ำเพื่อการเกษตรและการจัดระบบการปลูกพืชแตกต่างกัน

ต้นทุนต่อปี มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน เห็นได้ว่าต้นทุนเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่จะทำให้มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินได้แตกต่างกัน เนื่องจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว จะใช้ต้นทุนน้อย ส่วนการปลูกพืชหลายชนิดใช้ต้นทุนมากในการทำการเกษตร ถ้าเกษตรกรที่มีต้นทุนในการทำการเกษตรจำนวนมากก็อาจจะได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยสารเคมี ค่าจ้างแรงงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ล้วนมีผลทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับพนศศักดิ์ (2540) ที่กล่าวว่า เกษตรกรที่มีปริมาณเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรแตกต่างกันมีระดับการปลูกพืชแตกต่างกัน แต่จากการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่ารายได้ของเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกร กล่าวคือ การที่เกษตรกรปลูกพืช 1 ครั้ง 2 ครั้ง หรือ 3 ครั้ง ไม่ส่งผลให้เกิดรายได้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นอาจทำให้เกษตรกรหันมาปลูกไม้ผลเพียงชนิดเดียว เช่น ลำไย เนื่องจากไม่ต้องมีการลงทุนหลายครั้งและใช้แรงงานในการดูแลน้อย จากลักษณะที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินผืนนี้เป็นดินชุดที่ 7 ซึ่งเหมาะสมกับการปลูกข้าว เพราะเป็นที่ราบลุ่ม บางฤดูมีน้ำท่วมขัง การที่เกษตรกรหันไปปลูกไม้ผลอาจทำให้การใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับลักษณะของดิน อาจมีผลต่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร

การมีหรือไม่มีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน พบว่าเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินอื่น จะพยายามใช้ความสามารถที่จะทำประโยชน์จากที่ดินให้คุ้มค่าที่สุด เนื่องจากมีที่ดินที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพียงแปลงเดียวเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะปลูกพืช 2 ครั้งต่อรอบปีการเพาะปลูก ในขณะที่เกษตรกรที่มีที่ดินอื่น จะปลูกพืช 1 ครั้ง ต่อปีการเพาะปลูก อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีที่ดินทำกินหลายแปลงทำให้กิจกรรมการปลูกพืชในเขต ส.ป.ก. มีน้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินอื่น เนื่องจากจะต้องจัดสรรเวลา แรงงาน และเงินทุน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร จึงมีผลทำให้การใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรที่มีและไม่มีที่ดินอื่นนอกเขต ส.ป.ก. แตกต่างกัน

ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ภาคการเกษตรต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรต่อปี ปัญหาการใช้ที่ดิน การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การได้รับข่าวสารและการฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงใหม่ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรมีการประสานงาน ให้การสนับสนุน ส่งเสริมเกษตรกรให้เข้าร่วมดำเนินงานสหกรณ์ปฏิรูปที่ดินเพื่อหาตลาดในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและได้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิต
2. ควรมีการวางแผนในการส่งเสริม การใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยแนะนำให้ปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืนในอนาคต เนื่องจากลักษณะดินของเขตปฏิรูปที่ดินตำบลอินทิล เหมาะสมกับการปลูกข้าวมากกว่าไม้ผล เช่น ลำไย
3. ควรมีการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้กับเกษตรกร
4. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตทางการเกษตร การส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตร และการให้มีหน่วยหมอเคลื่อนที่เพื่อตรวจสภาพดินและปุ๋ยเพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ของดิน
5. ควรเข้าไปช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่นๆ รวมทั้งในเขตปฏิรูปที่ดินของรัฐ ทั้งนี้เพื่อทราบถึงการ ใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
2. ควรศึกษาความยั่งยืนของการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในระยะยาวเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการปลูกพืชเพื่อความยั่งยืนกับเกษตรกรต่อไป
3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้เกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนค้างชำระค่าเช่า – เช่าซื้อที่ดินกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของเกษตรกร
4. ควรศึกษาปัญหาและศักยภาพในการจัดตั้งสหกรณ์การปฏิรูปที่ดินเอกชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และศักยภาพความพร้อมของเกษตรกร ในการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งนี้จะมีผลเกี่ยวเนื่องกับการใช้ประโยชน์ในที่ดินได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป